

Slutrapport angående Ledarskap i klassrummet, Skolfrånvaro samt Motiverande samtal i skolan

Dessa tre delar i projektet har startats vid olika tidpunkter. Undertecknad kommer att särredovisa varje delprojekt i projektet. Skärholmens stadsdelsförvaltning har 2007 inkommit med en delrapport till Länsstyrelsen gällande projektet. Vi ansökte även om en förlängning av projektet under sommaren 2009. Vi fick ett beslut om beviljande av förlängning t.o.m. vårterminen 2010 från Länsstyrelsen, daterat 2009 06 16. Beslutet innebar att utöka projektet med Motiverande samtal i skolan.

Målgrupp för projekten

Indirekt målgrupp är alla skolelever i de fem kommunala grundskolorna¹ i Skärholmens stadsdelsområde.

Direkt målgrupp är nyckelpersoner, dvs. personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med skolelever på skoltid i stadsdelens kommunala grundskolor.

Bakgrund till projekten

Under 2006 bildades en grupp, Skolpreventionsgruppen, med representanter från alla våra fem kommunala grundskolor² samt chefen för dåvarande Stödenheten, samordnaren för skola/förskola och preventionssamordnaren. En av tankarna bakom detta var att stadsdelens kommunala grundskolor skulle ges möjlighet att göra en gemensam större satsning inom det preventiva arbetet.

Under en konferens i februari 2006 samlades gruppen för att se över vad skolorna gör inom det förebyggande arbetet i dag dvs. en resursinventering samt se vart vi gemensamt behövde förstärka preventionsinsatserna. Grundsytet var att skapa ett gemensamt dokument för samtliga grundskolor i området med elevhälsostrategin och det lokala STAN-programmet som grund. Under konferensen framkom behovet av att prioritera några områden som samtliga skolor behöver utveckla och ha en gemensam metod kring.

¹ Bredängsskolan, Slättgårdsskolan, Sätterskolan, Lillholmsskolan och Söderholmsskolan

² Representanterna består av en rektor, biträdande rektor, skolsköterskor, skolkuratorer samt pedagoger.

De prioriterade områdena blev;

1. Utveckla arbetet med skolfrånvaron, både när det gäller rapporteringssystemet men även hur vi blir bättre på att följa upp sporadisk och annan ogiltig frånvaro. Vi vet att skolk är en stark markör för att barn/ungdomar på ett eller annat sätt befinner sig i riskzonen. Detta är en signal som måste följas upp direkt med snabb återkoppling till elevens föräldrar och eventuellt elevhälsan för bedömning om åtgärder/insatser behövs.
2. Ledarskap i klassrummet. Detta kom utifrån svårigheter att arbeta med stökiga barn i klassrummet. Två av stadsdelens skolor har kommit i kontakt med Skolkomet i år F-5. Arbetslagen som använder denna metod är nöjda. I Skärholmens stadsdelsförvaltning gör vi även en stor satsning på föräldrakomet. Stadsdelen har arbetat med föräldrakomet i flera år. Vi vet att kombinationen av föräldrakomet och skolkomet ger än ännu större effekt.

Gruppen presenterade de två områdena som gemensamma utvecklingsområden hos samtliga skolledare i stadsdelen samt hos dåvarande Barn- och ungdomschefen. Skolledarna var mycket positiva och samtliga skolor ville prioritera denna satsning. Pengar söktes för denna satsning hos Länsstyrelsen.

Under vårterminen 2009 när projektet skulle redovisas fanns fortfarande pengar kvar i budgeten, utifrån att färre pedagoger än beräknat deltagit i utbildningarna i Skolkomet. Projektledaren diskuterade med skolledarna i de kommunala skolorna om vad resterande pengar kunde användas till. Alla skolledare ansåg att det fanns intresse av att fortsätta utbilda skolpersonal. Projektledaren föreslog *Motivational Interviewing*, MI, på svenska Motiverande samtal³. I samtal med Länsstyrelsen om att förlänga projektet med att utbilda personal i denna metod, togs beslut om att förlänga projektet t.o.m. VT 2010

³ ”Motiverande samtal (engelska *Motivational Interviewing*, MI) är ursprungligen en samtalsmetod som utvecklades under 1980-talet av forskarna B. Miller och S. Rollnick för att öka behandlingsmotivationen hos lågt motiverade patienter inom vården av alkoholberoende. Metodiken kan även tillämpas på andra problem t.ex. , där eleverna har tydliga valmöjligheter, som kan visa sig i form av för lite sömn, skolk och passivitet i skolarbetet eller i konflikter mellan olika krav i skolan och andra intressen. I dag anses motiverande samtal vara en evidensbaserad metod för att hjälpa människor till förändring framför allt när det gäller livsstilen.

Budgetredovisning för projektet (se bilaga 1)

Ledarskap i klassrummet

Utbildningskostnader för skolkomet: 105000 kronor

Skolfrånvaro

Översättning av handlingsplanen till olika språk: 15300 kronor
 Föreläsningar om skolfrånvaro för samtliga skolor: 37500 kronor
 Tågresa Uppsala 2 personer t o r 131 kronor

Motiverande samtal i skolan

Utbildningskostnader för 4 heldagar i motiverande samtal: 60000 kronor
 Litteratur: 25 st. böcker "Motivationshögjande samtal i skolan": 4384 kronor

Övrigt:

Fikakostnader i samband med utbildningar och skolpreventionsgrupp: 1093 kronor
 Förseningsavgift: 50 kronor

Egen insats:

Projektledare
 (11 % av lön i fyra år med pf 43 %) 241613 kronor
 Lokalhyra 2500 kronor
 (250 kr för heldag med lokal, el, städ, utrustning. 4 heldagar och gruppmöten)

OH kostnader 12206 kronor

Projekt kostnad: 223258 kronor

Egen kostnad: 256318 kronor

Totalt: 479576 kronor

Förändringar jämfört med projektplan enligt ansökan.

Ett ytterligare delprojekt har lagts till i projektet då det visade sig att pengar fanns kvar i projektet. Utökningen handlade om Motiverande samtal i skolan dvs. att

utbilda skolpersonal i denna metod. Denna utökning av projektet beviljades av Länsstyrelsen 2009 06 16.

Hur har resurserna använts?

Ledarskap i klassrummet

Syfte med projektet

En av de viktigaste skyddsfaktorerna som finns under uppväxten är att barnen har en god skolanknytning och trivs i skolan. Syftet med projektet var att skapa ett bättre skolklimat på våra skolor samt för den enskilda eleven en positiv påverkan på aggressivitet, hyperaktivitet och goda kamratrelationer.

Det är svårt att bedriva en bra undervisning om det är stökigt och oroligt i klassrummet. Arbetsron är central i skolan. Det gäller inte minst för de elever som har svårt att klara skolans mål. Det är de okoncentrerade och utagerande eleverna som riskerar att slås ut ur skolan och hamna snett i tillvaron. En lugn undervisningssituation är också avgörande för att de tysta och tillbakadragna eleverna, som lätt hamnar i skymundan, ska komma till sin rätt.

Enligt en nyligen publicerad forskningssammanställning är lärarens ledarskap i klassrummet en av de enskilt mest betydelsefulla faktorerna för att påverka elevernas skolprestationer i en positiv riktning (Hattie, 2008). Viktiga nycklar för framgång i lärarens ledarskap är att läraren systematiskt arbetar med att utveckla sig själv som ledare, tillämpar insatser som minskar störande beteenden i klassrummet, är tydlig i sin undervisning, ger "feed back" till sina elever, tillämpar principer för "ömsesidig undervisning" (vilket innebär att läraren lär eleven att ställa frågor, klargöra otydligheter samt att summerar) samt bygger upp goda relationer till sina elever.

Det finns i dag en relativt god kunskap om olika metoder och pedagogiska redskap för att utveckla lärarens förhållningssätt och ledarskap i klassrummet som bygger på forskning om classroom management från USA. "Ledarskap och förhållningssätt i klassrummet" och "Skolkomet" är exempel på två relativt likartade metoder anpassade för svenska förhållanden, med en gemensam forskningsbakgrund i classroom management forskningen". Pedagogerna som genomgår utbildning i dessa metoder får bland annat verktyg för att på ett tidigt

stadium fånga upp och hantera stökiga elever och även verktyg för att på ett konsekvent sätt arbeta med regler, kommunikation och med uppmuntran⁴.

Skärholmens pedagoger skulle få en konkret metod att möta mer utmanande, svårhanterliga och trotsiga elever.

Vi valde Skolkomet då den metoden är en utvärderad metod samt att några av skolorna tidigare varit i kontakt med metoden.

En utbildning i Skolkomet erbjöds för elevhälsoteam, specialpedagoger m.fl. under två terminer. De utbildade fungerar sedan som handledare ute på skolorna. Programmet finns i två versioner;

År F-5 Denna metod är vetenskapligt utvärderad och har gett ett bra resultat

År 6-9 programmet startade HT 2005 och är inte vetenskapligt utvärderad.

Fokus ligger på att pedagogen koncentrerar sig på en elev men grunden är ett förhållningssätt som bekräftar det som fungerar – vilket gynnar hela klimatet i klassrummet.

Beskrivning av faktiska projektaktiviteter

Projektet startade september 2006. Vi valde att arbeta med Skolkomet som metod. Skolkomet bygger på inläringsteoretisk grund och syftar till att ge pedagogen ett verktyg för att kunna hantera barn med utagerande beteende och svårigheter med koncentration och uthållighet. Målsättningen är att bygga upp barnets självkänsla och förstärka goda beteenden. Syftet med programmet är att förbättra barnens motivation och koncentration. Andra delar i skolkomet riktar sig till hela klasser med metoder för konfliktlösning och samarbete. Fokus ligger på att pedagogen ska utveckla effektiva förhållningssätt och en positiv kommunikation mot eleverna. Metoden är evidensbaserad.

Vi valde att utbilda elevhälsoteam, specialpedagoger och pedagoger i Skolkomet. De skulle sedan fungera som handledare ute på skolorna.

Under höstlovet 2006 hölls föreläsningar på alla kommunala grundskolor i stadsdelen. Martin Karlberg och Monica Hammarberg från Kometsprogrammet⁵ ansvarade för dessa föreläsningar. Projektledaren har närvarade vid nästan alla tillfällen och presenterade projektet.

Föreläsningarna var på en timme och riktade sig till all skolpersonal inklusive skolledare. Syftet var att få en förståelse för metoden samt implementera den på skolorna. Efter detta fick pedagoger anmäla sitt intresse till skolledningen som valde ut lämpliga personer.

⁴ Den kursiverade texten är tagen från Folkhälsoinstitutets hemsida – ”Skolans sätt att möta eleverna – det viktiga lärarledarskapet”

⁵ Kometsprogrammet är en programutvecklingsavdelning under social och arbetsmarknadsförvaltningen.

Ett informationsbrev skickades ut till skolpersonalen med information om utbildningen och hur de skulle anmäla sig. Ett ytterligare brev skickades till de pedagoger som skulle bli handledda. Mer information om utbildningsupplägget samt vilka krav som ställdes på pedagogerna under utbildningen samt skriftligt samtycke från skolledningen skickades ut innan utbildningsstart.

Varje skola har sedan själv ordnat med rekryteringen till utbildningen i Skolkomet. Skolorna anmälde både pedagoger men även personal från elevhälsoteamen. Grundtanken var 6 pedagoger från varje grundskola i området. Detta var vi tvungna att revidera under höstterminen utifrån situationen på skolorna med andra utbildningar och åtaganden. Skolledarna kom överens om att 2-3 pedagoger från varje skola skulle anmälas till utbildningen. Dialog och implementering av projektet har även förts både i skolledarmöten samt inom skolpreventionsgruppen som var med i den kartläggning som gjordes över skolornas behov och utvecklingsområden. Skolpreventionsgruppen har även fått en föreläsning om Skolkomet av Monica Hammarberg under hösten.

Utbildningen startade 19 januari 2007 med 13 anmälda pedagoger. Dessvärre har sju pedagoger inte påbörjat/hoppat av från utbildningen pga. av olika orsaker. Detta innebär att 6 pedagoger utbildades.

Projektledaren gjorde en utvärdering av Skolkomet och hur det användes på de kommunala skolorna efter första utbildningstillfället. Den riktade sig till skolledare, handledare och de som blivit handledda i personalgruppen. Utvärderingen skickades även till pedagoger som utbildats innan 2007 i skolkomet.

Under 2008 gjordes en ny satsning och ytterligare 8 pedagoger utbildades i Skolkomet under HT 2008 och VT 2009. Även här blev det avhopp och 5 personer genomförde utbildningen. Det var fyra personer från en skola som alla hade hoppat av innan utbildningen startade 2007. Detta innebär att vi i Skärholmen har utbildade handledare i Skolkomet i samtliga kommunala grundskolor efter projektets genomförande.

I Skärholmen har vi även försökt att ha gemensamma träffar ca en gång/år med handledarna i skolkomet och gruppleddare för föräldrakomet för att skapa nätverk och inspirera varandra.

Skolfrånvaro

Syfte med projektet

Den första juli 2006 infördes om bestämmelser om obligatorisk information om frånvaro till föräldrar för elever under 18 år.

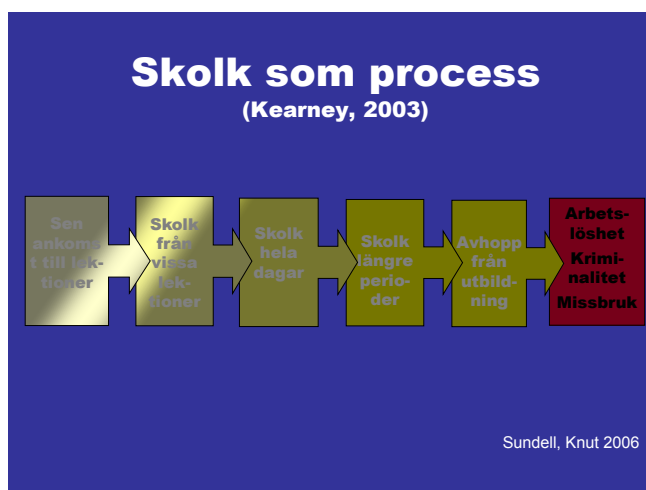

Om en elev under 18 år utan giltig anledning uteblir från skolarbetet skall rektor se till att en kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare, skolan måste ha rutiner för hur det ska ske.

Elever i grundskolan har skolplikt och ska därför delta i den utbildning som anordnas om eleven inte är sjuk eller har annat skäl att utebli från skolarbetet. Om en elev på grund av sjukdom eller någon annan orsak inte kan delta i skolarbetet ska detta snarast anmälas till skolan. Rektorn kan bevilja en elev ledighet för enskilda angelägenheter i sammanlagt tio skoldagar per läsår om det inte finns synnerliga skäl att bevilja en längre ledighet. Enskilda angelägenheter kan exempelvis vara läkarbesök eller familjeangelägenheter (skolformsförordningen)

”När barnen faller ut från skolan, är vägen kort till äldre, antisociala och kriminella vänner.”

Citat av David P. Farrington, kriminolog på Cambridge University

Baserad på en studie av Kearney 2003 beskriver forskaren Knut Sundell skolk som en process. Det kan börja med sen ankomst till lektioner, fortsätta med skolk och eskalera till problem med kriminalitet och missbruk senare i livet. Skolan, föräldrar har således allt att vinna på att verka för att barnen trivs i skolan, passar tider och går på alla lektioner.⁶

Olovlig frånvaro och skolk är två starka riskfaktorer, en av skolans viktigaste skyddsfaktorer är skoltrivsel

⁶ Källa: FHI – Skolan förebygger

Trots ansträngningar att utforma skolan på bästa sätt, kan elever ändå välja att skolka. Då är det aktuellt för skolan att aktivt reagera på detta, exempelvis genom snabb kontakt med vårdnadshavaren vid frånvaro (Skolverket, 2008).

Delprojektet ska se över systemet för att fånga upp elevers skolfrånvaro i Skärholmen samt utveckla rutiner för snabb respons, när olovlig frånvaro uppdagas, på det sättet kan vi i Skärholmen lättare uppmärksamma och förebygga att elever inte hamnar i riskzonen.

Skärholmens kommunala grundskolor behöver se över sina system för rapportering av frånvaron samt se om vi kan hitta ett enhetligt system för hela stadsdelen. Vi bör även lägga vikt vid att rapportering sker även i de yngre åldersgrupperna. Förutom ett system att uppmärksamma elevers frånvaro måste man också se över rutinerna så man snabbt återkopplar till föräldrar.

Beskrivning av faktiska projektaktiviteter

Arbetet med skolfrånvaro tog längre tid att komma igång med. Arbetet startades under vårterminen 2007. De kommunala skolorna hade omsättning på rektorstjänsterna och rektorerna ville själva först se över sina rutiner runt skolfrånvaro. I slutet av december 2007 träffade projektledaren skolledarna och enades om ett upplägg för nästkommande termin. Huvudansvaret för framtagandet av ”Handlingsplan för Skärholmens skolor gällande skolfrånvaro” en modell för att hantera skolfrånvaro för samtliga kommunala skolor i Skärholmen, låg på Skolpreventionsgruppen. Den skulle under arbetets gång avrapportera till skolledarna på de kommunala skolorna som skulle fatta ett slutgiltigt beslut om modellen. Representanter från skolpreventionsgruppen besökte i början av vårterminen 2007 Martin Karlberg⁷ vid Uppsala universitet för att lägga upp en planering tillsammans med honom om de planerade föreläsningarna under våren. Valet av föreläsare avgjordes av att Martin Karlberg har studerat skolfrånvaro⁸ samt deltagit som föreläsare för Skärholmens skolor runt Skolkomet.

Föreläsningen var en halvdag med grupparbeten runt vad skolorna gör redan idag. Under våren/hösten 2007 föreläste Martin Karlberg runt skolfrånvaro/solk för samtliga kommunala skolor. Denna föreläsning skulle skapa en förförståelse hos all personal i skolan rörande vikten av att följa upp skolfrånvaro. Föreläsningen var en halvdag med grupparbeten runt vad skolorna gör redan idag.

De delar som avhandlades var;

- Forskningsöversikt av risk och skyddsfaktorer
- Vilka varningssignaler finns det
- Olika typer av frånvaro; storfrånvaro, sanktionerad frånvaro, skolfobi, heldags solk - ströfrånvaro samt är på skolan men ej på lektion
- Varför är solk en viktig markör

⁷ Martin Karlberg, doktorand vid institutionen för didaktik vid Uppsala universitet

⁸ Karlberg, M., & Sundell, K. (2004). Solk. Sund protest eller riskbeteende? (No. 2004:1). Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, FoU-rapport.

- Förhållningssätt hos lärare mot skolbarn och gentemot elever som skolbarn
- Lärare har en viktig roll
- Några ord om

Representanterna från skolpreventionsgruppen samlade ihop material som utgjorde del av underlaget till den gemensamma modellen för att hantera skolfrånvaro.

Skolpreventionsgruppen arbetade under hela höstterminen 2007 med att ta fram en modell/handlingsplan för de kommunala skolorna. Utöver den inventeringen som var gjord på alla skolor tittade gruppen även i ett omvärldsperspektiv för att hitta goda exempel från andra delar av Sverige och Stockholm.

I oktober presenterades ett förslag för rektorerna/skolledarna. Resultatet delgavs även socialtjänsten för synpunkter. Alla var nöjda med handlingsplanen och godkände resultatet som sedan sändes ut till samtliga arbetslag på remissrunda för att öka implementeringen av handlingsplanen. Varje representant i Skolpreventionsgruppen förankrade även arbetet i sin egen skola under arbetets gång.

Den slutgiltiga versionen blev klar i slutet av terminen 2007 (se bilaga 2) och översattes till nio olika språk⁹. Under denna period var det även en stor debatt inom politiken om att redovisa frånvaro i betygen. Under höstterminen 2007 beslöts att skolbarn skulle föras in i elevernas betyg. Personalen i samtliga skolor utbildades i skolwebben (ett dataprogram) och dess frånvarorapporteringssystem. Detta ansvarade respektive skola själv för. Delprojektet slutfördes december 2007.

I januari 2008 presenterade utbildningsförvaltningen en handlingsplan för skolfrånvaro. De kommunala skolorna var tvungna att följa denna nya plan men fick tillåtelse att komplettera med de material vi tagit fram. Handlingsplanen som utbildningsförvaltningen tog fram var inte så lätt tillgänglig. Sätterskolan arbetade ihop ett material som alla kommunala skolor i Skärholmen ställde sig bakom (se bilaga 3). Den slutgiltiga modellen var färdig mars 2008. De planerade föräldraföreläsningarna blev inte av utan materialet presenterades för föräldrar via brev hem, skolornas hemsidor, under utvecklingssamtal i skolan eller i de material föräldrar fick när deras barn började skolan. Skolorna kunde även använda sig av det översatta materialet för de föräldrar som hade svårt med svenska språket.

⁹ Arabiska, spanska, sorani, kurmanci, polska, persiska, ryska, engelska och somaliska

Motiverande samtal i skolan

Syfte med projektet

Syftet med projektet var att ge skolorna ytterligare verktyg att arbeta förebyggande med eleverna genom att utbilda personal i Motiverande samtal. Denna metod var en naturlig vidareutveckling av de två tidigare delprojekten.

Personalen på skolorna skulle kunna ha stor användning av denna metod vid samtal med elever som har hög skolfrånvaro, hemmasittare, bristande studiemotivation och andra destruktiva eller problematiska beteenden.

”Motiverande samtal passar egentligen alltid när samtalet syftar till att stimulera och motivera en annan person till förändring. Samtalet ger eleven större förståelse för ett problem och möjliga lösningar blir synliga. Om eleven får möjlighet att fundera över olika vägar som leder till ett eget uppsatt mål utvecklas nyfikenhet och förändring blir möjlig. Förhållningssättet och samtalstekniken minimerar även risken för irritation och motargumentation.” (Motiverande samtal – en handledning för skolhälsovården)

I dag anses motiverande samtal vara en evidensbaserad metod för att hjälpa människor till förändring framför allt när det gäller livsstilen.

I Motiverande samtal i skolan är det eleven som är huvudpersonen. Här utgår man ifrån att eleven har, eller kan mobilisera, de resurser som krävs för att genomföra en eventuell förändring. Behandlarens/ pedagogens uppgift är att hjälpa eleven att utforska och frigöra den inre motivationen till förändring, dvs. tydliggöra de grundläggande värderingarna och livsmålen som är styrande för valet av handlingar och beteenden. Man kan säga att det empatiska förhållningssättet i MI är A och O för att skapa den trygghet och tillit som är en förutsättning för att eleven skall våga ta steget till en förändring. Allt fler studier visar att motiverande i kombination med andra metoder, som KBT eller tolvstegsprogrammet, förstärker effekterna påtagligt. Översatt till skolans område förefaller Motiverande samtal och Komet vara en oslagbar kombination. Komet svarar för hur man formulerar och strävar mot uppsatta mål för skolarbetet. Motiverande samtalet är det kraftfulla verktyget för att analysera och kartlägga

vilka hinder som måste överbryggas och vilka alternativa lösningar som är realistiska för att nå uppsatta mål. Det handlar om att frigöra elevernas och personalens kreativitet och förändringskraft¹⁰.

Motiverande samtal kan också användas vid samtal med föräldrar för att få ett bra samarbete runt eleven i syfte att stödja en utveckling

Beskrivning av faktiska projektaktiviteter

Projektledaren informerade skolledarna i Skärholmens skolor att det fanns pengar kvar i projektet. Vi träffades 15 juni för att diskutera vad dessa pengar kunde användas till om vi fick förlänga projektet för Länsstyrelsen. Skolledningen tillsammans med projektledaren överenskom att Motiverande samtal i skolan vore en bra vidareutveckling/ komplement till det arbete som redan görs i skolorna både vad gäller förhållningssätt/ledarskap i klassrummet samt arbetet med skolfrånvaro.

Projektledaren ansökte om en förlängning av projektet vilket beviljades av Länsstyrelsen.

Projektledaren tog i juni 2009 kontakt med Owe Berglind¹¹ på Karolinska institutet. Han har genomfört utbildning i MI/Motiverande samtal för elevvårdspersonal i Stockholm tidigare. Han var intresserad av att ta på sig uppdraget.

Augusti/september 2009 träffas Owe Berglind och projektledaren vid ett par tillfällen för att gå igenom målgrupp, upplägg, kostnader mm. Vi kommer fram till att erbjuda de kommunala skolorna i Skärholmen utbildning vid två tillfällen å två heldagar (se bilaga 4).

Under augusti månad 2009 träffar projektledaren skolledargruppen för att diskutera när i tid utbildningstillfällena skulle ske under läsåret samt hur många platser de ville ha vid varje tillfälle. Vi beslöt att det var viktigt att utbilda flera personer på varje skola så att kunskapen innehas av flera i personalgruppen. Skolorna beslöt att förlägga utbildningstillfällena till 9 november och 1 december 2009 samt 17 februari och 16 mars 2010. Varje skola fick fem platser var/utbildningstillfälle.

¹⁰ Owe Berglins beskrivning av Motiverande samtal till skolledningen i Skärholmens skolor

¹¹ Owe Berglind, arbetar som utbildare och handledare i motiverande samtal. Han har arbetat för Karolinska Education och folkhälsoinstitutet.

Den 2:a oktober träffade Owe Berglind och projektledaren skolledargruppen för att ge dem en fördjupad information om vad Motiverande samtal är. De hade även fått en skriftlig information inför mötet. På mötet fick de även inbjudan att ge till sin personal inför utbildningen (se bilaga 5).

Det första utbildningstillfället genomfördes under november och december 2009. Då var 11 deltagare anmälda, 8 deltog under dag ett och 5 under dag två pga. sjukdom. De tre som blivit sjuka erbjöds att ta igen sista utbildningsdagen vid nästa utbildningstillfälle. De som deltagit båda dagarna fick ett intyg (se bilaga 6) samt en bok "Motivationshöjande samtal i skolan – att motivera och arbeta med elevers förändring" av Mikael Lundgren och Kent Lökholt, studentlitteratur 2008. De gjorde även en utvärdering av utbildningen. Även samtliga fem skolledare fick ett exemplar av boken för att bättre känna till metodiken.

I december träffades projektledaren och Owe Berglind för att stämma av första utbildningstillfället och göra eventuella justeringar.

Det andra utbildningstillfället genomfördes i februari och mars 2010. Då deltog tolv pedagoger under första dagen samt fjorton pedagoger andra dagen (inklusive tre stycken som tog igen missad utbildning). Även efter detta utbildningstillfälle gjordes utvärdering och deltagarna fick varsin bok.

Under maj månad träffas projektledaren och Owe Berglind för en gemensam utvärdering av projektet samt titta på slutsammanställningen av den utvärdering som projektledaren sammanställt från utbildningstillfällena.

Utvärderingen av utbildningen gällande Motiverande samtal skickas till skolledarna i juni 2010.

Har målet/målen med projektet uppnåtts? Ledarskap i klassrummet

Målet att utbilda personal i Skolkomet är helt uppfyllt. Projektet anordnade utbildningsplatser för personal genom socialtjänstförvaltningens Kometprogram. Antalet utbildade pedagoger överensstämde inte med det planerade antalet. Anledningen till detta handlade om att skolorna hade många andra utbildningar på gång samtidigt, att de anmälda pedagogerna bedömde att de inte hann pga. av tidsbrist samt att några pedagoger bytte arbete under utbildningstiden.

Skolfrånvaro

Målet att skapa en modell samt få igång en dialog runt skolfrånvaro i de kommunala skolorna är helt uppfyllt. Vi har idag en handlingsplan med en åtgärdsstrappa framtagen för alla skolor av utbildningsförvaltningen. Skärholmen har kompletterat utbildningsförvaltningens handlingsplan med delar från vår egen framtagna handlingsplan. Handlingsplanen inkluderar även snabb återkoppling till föräldrar. Alla skolor följer handlingsplanen. Under projektiden har det funnits problem med skolwebbens frånvarorapporteringssystem. Samtliga skolor i Skärholmen har arbetat fram lösningar på detta så det fungerar. Skolfrånvaro är en viktig och prioriterad fråga i Skärholmen. Då det finns ett bättre och gemensamt rapporteringssystem för staden ger det per automatik även en bättre uppföljning av sporadisk frånvaro.

Motiverande samtal i skolan

Målet att utbilda skolpersonal i motiverande samtal är uppnått. Även här skedde en underanmälan av personal. Detta kan bero på att skolledarna inte förankrade detta arbetssätt och utbildning på ett bra sätt hos sin personal. En av skolorna deltog inte alls under något av utbildningstillfällena. En annan av våra skolor är intresserad av att utbilda all personal i denna metod. De anser att detta är ett bra förhållningssätt till elever

Resultatredovisning/hur har metoden/metoderna fungerat

Ledarskap i klassrummet

Under utbildningstiden har de som deltagit på utbildningen, skollädaingen och de handledda pedagogerna fått svara på en utvärderingsenkät. De handledare som utbildats innan 2007 fick även de svara på enkäten.

Handledarna var nöjda med utbildningen, ansåg att de haft möjlighet att använda sig av utbildningen och att metoden var hyfsat implementerad/förankrad på skolan (se bilaga 7).

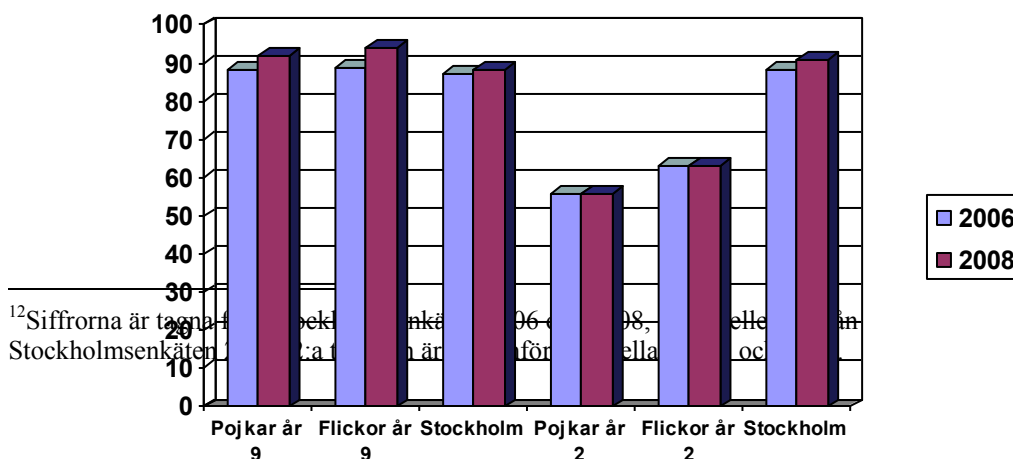
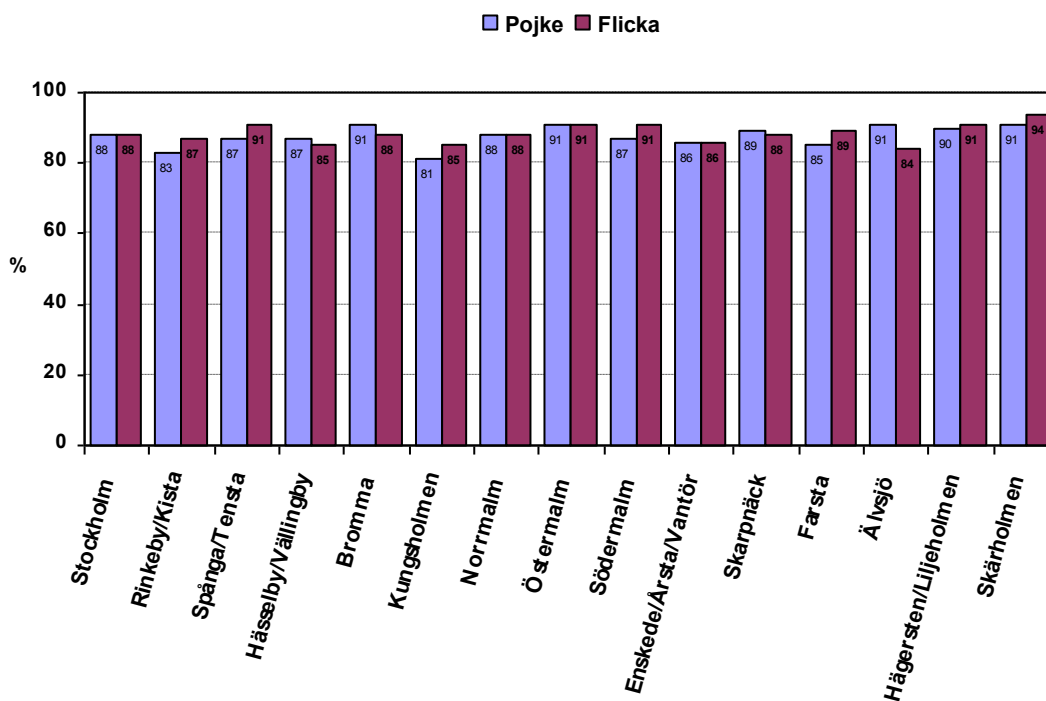

Skolledarna var nöjda, hälften ansåg att metoden var väl implementerad i skolan. Metoden används i arbetslagen och arbetslagens/pedagogernas arbetssätt är annorlunda än tidigare (se bilaga 8).

Arbetslagen/pedagogerna fått handledning var nöjda med handledningen och ansåg att de fått den kunskap de behöver för att arbeta med Skolkomet och att de fått möjlighet att använda sig av sina nya kunskaper på sin arbetsplats (se bilaga 9).

I dag finns Skolkomet på alla skolor och används i arbetslagen.

Trivs i skolan (ganska bra och mycket bra)¹²

¹²Siffrorna är tagna från Stockholmsenkäten

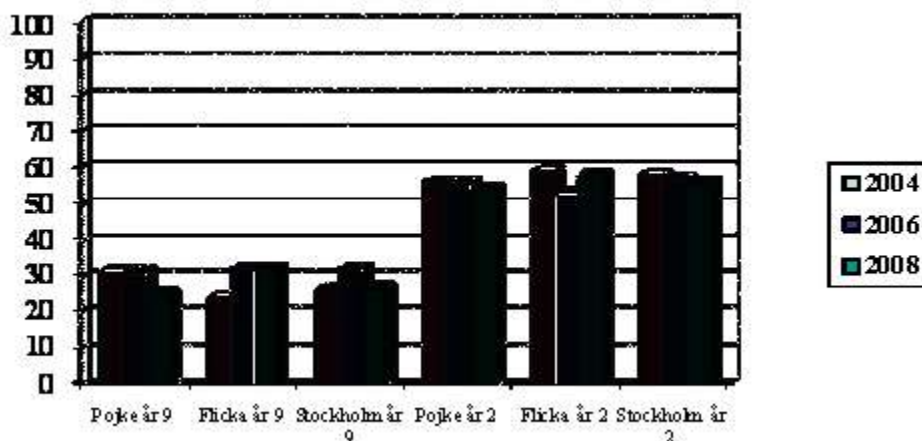
Stockholmsenkäten påvisar att Skärholmens elever trivs bäst i skolan av alla elever i Stockholms stad 2008. I jämförelse med 2006 kan vi även se en ökning av skoltrivseln i våra skolor.

Skolfrånvaro

I dag fungerar frånvarorapporteringen bra i våra skolor. Alla skolor har hittat lokala lösningar när det varit svårigheter med rapporteringssystemet i skolwebben. Alla skolor följer den gemensamma handlingsplanen och lägger stor vikt vid att snabbt koppla in föräldrar om barnen/eleverna har frånvaro. Skolorna informerar även föräldrarna om denna handlingsplan på olika sätt.

Ett utvecklingsområde är dock de elever som benämns som ”hemmasittare” dvs. av olika anledningar inte alls kommer till skolan. Inom detta område behöver vi gemensamt hitta bättre samverkan mellan skola och socialtjänst. I Skärholmen har vi även under denna projekttid tagit fram rutiner kring anmälan av barn som far illa eller riskerar att fara illa. Detta tydliggör både vad socialtjänsten vill ha i en anmälan samt bättre återkoppling. Detta torde leda till att vi än tidigare upptäcker barn i riskzon.

Elever som skolkat i Skärholmens grundskolor och gymnasium en heldag det senaste läsåret¹³

Utifrån siffrorna i Stockholmsenkäten 2004-2008 ser vi en minskning av skolk en heldag för pojkar i år 9 men att flickorna ligger kvar på samma nivå som 2006. Detta är dock en självrapporterad enkät vilket inte mäter om skolan är bättre eller sämre på att upptäcka, systematisera och rapportera frånvaron.

Motiverande samtal i skolan

Efter bägge utbildningsomgångarna genomfördes utvärderingar (se bilaga 10). De upplevde att utbildningen väl motsvarade deras behov och att deras nya kunskaper var mycket användbara i deras arbete. Andra synpunkter som framfördes under kursens gång var att det inte är tillräckligt med två utbildningsdagar. Alla efterlyste någon form av regelbundna uppföljningar för att vidmakthålla kunskaperna och färdigheterna. En av skolorna önskade en satsning på Motiverande samtal för samtlig personal. Detta är någonting som deras skolledning i dag funderar på att genomföra.

Positiva effekter och erfarenheter/Negativa effekter och erfarenheter

Att så många av de inbjudna pedagogerna valde att inte prioritera projektaktiviteterna var en negativ faktor. Detta kan vara ett tecken på hur hårt prioriterat arbetet är inom de inbjudna skolorna. Det kan även vara en brist i kommunikationen mellan projektledare, skolledning och pedagoger/arbetslag. Projektledare och skolledning kan anse att dessa metoder är bra och välbehövliga men pedagogerna kan känna sig överhopade av ”det dagliga arbetet”. Vi kan ha misslyckats i att föra ut budskapet om att detta på sikt leder till förbättrat

skoltrivsel för både elever och skolpersonal. Positivt var att de som deltog var mycket engagerade och entusiastiska och högt motiverade.

En av de lärdomar som dragits i projektet är att trots idog planering tillsammans med skolledning på samtliga skolor och en utsedd skolpreventionsgrupp blev utbildningarna inte ”prioriterade”. Implementering och förankring är en svår uppgift. Många pedagoger har efteråt uttryckt att utbildningarna var bra och att de önskade att flera av deras kollegor skulle ha fått deltagit.

När det gäller skolfrånvaro fanns en stor frustration över att vi under nästan ett års tid arbetat med att ta fram en handlingsplan som vi sedan inte kan använda och vara stolta över då utbildningsförvaltningen parallellt gör en handlingsplan som inte var förankrad i skolorna. Utbildningsförvaltningen inhämtade inte heller synpunkter från skolorna eller gjorde dem delaktiga i sin process.

Projektens fortlevnad?

När det gäller alla delprojekt är de till viss del integrerade i den ordinarie verksamheten. I vissa av de kommunala skolorna har utbildad personal slutat sin tjänstgöring eller den som har kompetensen är ensam om detta på sin arbetsplats. Detta kan medföra att det blir svårt att hålla arbetssättet/metoden levande.

Här är det viktigt att det finns nätverk. Då skolorna inte längre tillhör stadsdelsförvaltningen behöver skolorna själva eller med hjälp av utbildningsförvaltningen skapa dessa nätverk.

I Skärholmen finns fortfarande skolpreventionsgruppen kvar även om en del personal har bytts ut under åren som gått. Alla anser dock att det är viktigt att fortsätta träffas ca 3 ggr/termin för att hålla fokus på det förebyggande arbetet i skolan. Denna grupp har även mandat från skolledningen i alla skolor att arbeta med dessa frågor.

Bilaga 1

Redovisning av Projektbudget för Ledarskap i klassrummet, Skolfrånvaro samt Motiverande samtal i skolan

Huvudman: Skärholmens stadsdelsförvaltning

Ansvarig kontaktperson: Anette Petersson

Budget avser tiden: HT 2006 – VT 2010

Projekt , start- och slutdatum: 2006 09 01 – 2010 06 30

Beviljade projektmedel från Länsstyrelsen: 270.000 kronor

Ledarskap i klassrummet

Utbildningskostnader för skolkomet: 105000 kronor

Skolfrånvaro

Översättning av handlingsplanen till olika språk: 15300 kronor

Föreläsningar om skolfrånvaro för samtliga skolor: 37500 kronor

Tågresa Uppsala 2 personer t o r 131 kronor

Motiverande samtal i skolan

Utbildningskostnader för 4 heldagar i motiverande samtal: 60000 kronor

Litteratur: 25 st. böcker ”Motivationshöjande samtal i skolan”: 4384 kronor

Övrigt:

Fikakostnader i samband med utbildningar och skolpreventionsgrupp: 1093 kronor
 Förseningsavgift: 50 kronor

Egen insats:

Projektledare
 (11 % av lön i fyra år med pf 43 %) 241613 kronor
 Lokalhyra 2500 kronor
 (250 kr för heldag med lokal, el, städ, utrustning. 4 heldagar och gruppmöten)

OH kostnader 12206 kronor

Projekt kostnad: 223258 kronor

Egen kostnad: 256318 kronor

Erhållet annat ekonomiskt stöd 0

kronor

Andra intäkter 0 kronor

Totalt: **479576 kronor**

Underskrift ansvarig (namn, telefon och e-post)

Birgitta Thulén 08-508 24 400, birgitta.thulen@stockholm.se

Bilaga 2

Handlingsplan för Skärholmens skolor gällande skolfrånvaro

Skolpreventionsgruppen 2007

Skolfrånvaro

I Sverige råder skolplikt från det år eleven är 7 år och börjar årskurs 1. Det innebär rättighet till utbildning men även skyldighet att gå i skolan. Barn i förskoleklass har inte skolplikt dvs. att gå i förskoleklass är frivilligt. *Det är ytterst föräldrarnas ansvar att barnet närvarar under hela skoldagen.*

Skolvägran/hög skolfrånvaro kallar vi det när en elev ofta eller under längre perioder stannar hemma från skolan utan tydlig anledning som sjukdom eller ledighet.

Skolk/Olovlig skolfrånvaro är att utan giltig anledning/ olovligen utebli från skolarbete. En elev kan ha olovlig skolfrånvaro även om han/hon befinner sig i skolan. Att eleven vistats i skolan (som korridorer, uppehållsrum etc.) innebär alltså inte att eleven anses ha deltagit i skolarbetet.

Frånvaro skrivs in i betygen från HT 2007.

Alla skolor i Skärholmen har en gemensam handlingsplan för att motverka olovlig frånvaro. Handlingsplanen skall årligen göras känd för skolans elever och deras föräldrar/vårdnadshavare.

Successivt kommer föräldrar/vårdnadshavare att se barnets närvaro via skolwebben. Kontakta din skola för mer information.

Stor skolfrånvaro är en tydlig markör på ohälsa hos barn och ungdomar och är ett riskbeteende som skolan ser allvarligt på. Därför uppmärksammar vi alla dessa elever genom vår handlingsplan. Föräldrar och skolan har gemensamt ansvar för elevernas skolgång. Det är viktigt att eleverna deltar i undervisningen.

Handlingsplanen ska hjälpa oss att uppmärksamma elever med stor frånvaro, så att åtgärder kan göras i så god tid som möjligt.

Varningssignaler/mönster som vi följer upp;

- Stor skolfrånvaro
- Ovanligt lång sjukfrånvaro i samband med sjukdom
- Om ett tydligt mönster syns i frånvaron t.ex. alltid måndagar, alltid gymnastik dagar
- Om eleven ofta är sjuk men sjukdomsbilden är diffus. T.ex. magont och huvudvärk som försvinner fram på dagen
- Om eleven ofta kommer för sent eller vill gå hem under skoldagen
- Om föräldrar har svårt att få iväg eleven till skolan på morgonen
- Om en elev har måttlig sjukfrånvaro som visar tecken på vantrivsel i skolan

Vår målsättning är att all frånvaro och orsak till frånvaro skall registreras samt att vi tillsammans med vårdnadshavare på ett tidigt stadium ska följa upp och åtgärda frånvaron. Samtliga elever och föräldrar/vårdnadshavare informeras om skolans rutiner vid varje läsårsstart.

HANDLINGSPLAN

- Förälder ska anmäla elevens sjukfrånvaro till skolan senast 08.00 på telefonnummer Orsak till frånvaron anges och om möjligt hur lång frånvaro beräknas bli. Skolan registrerar detta i skolwebben.
- Undervisande lärare kontrollerar frånvaro i respektive klass på följande sätt; Iskolan
 - 1.
 - 2.
 - 3.
- Om en elev är frånvarande och inte sjukanmäld ringer elevens lärare/mentor till förälder/vårdnadshavare samma dag. All sen ankomst registreras.
- Varje enskild lärare kontrollerar frånvaro vid samtliga lektioner under skoldagen. Frånvaro registreras i skolwebben samma dag. Vid oklarheter kontaktas klassläraren/mentorn.
- Vid oklarheter kring frånvaro/sen ankomst kontaktas förälder.
- Sista skoldagen varje månad granskas all frånvaro av respektive klasslärare/mentor. Vid fem dagars frånvaro/månad gör läraren en kommentar och lämnar över till elevvården.

ÅTGÄRDER VID STOR SKOLFRÅNVARO

- Vid fem dagars frånvaro/månad kallar klasslärare/mentor till samtal på skolan med föräldrar/vårdnadshavare och elev.
- Vid stor skolfrånvaro har klasslärare/mentor samtal med förälder, elev och elevvård där frånvarons omfattning och effekter diskuteras samt åtgärdsprogram upprättas
- Om frånvaron fortsätter kallas klasslärare/mentor, förälder/vårdnadshavare och elev till elevvårdskonferens (EVK) med elevhälsoteamet. Rektor anmäler elev enligt § 14:1 socialtjänstlagen till socialtjänsten som sammankallar förälder/vårdnadshavare, elev och skolpersonal till möte.

ÅTGÄRDER VID OLOVLIG FRÅNVARO

Vid första tillfället:

- Klasslärare/mentor samtalar med eleven.
- Föräldrar/vårdnadshavare kontaktas samma dag av klasslärare/mentor.

Frånvaron upprepas:

- Föräldrar/vårdnadshavare kontaktas snarast av klasslärare/mentor. Vid ”delad” vårdnad kontaktas bägge föräldrarna/vårdnadshavarna.
- Klasslärare/mentor har fortsatta samtal med eleven och föräldrar/vårdnadshavare. En åtgärdsplan upprättas.
- Rektor kallar förälder och elev till elevvårdskonferens där parterna kommer överens om gemensam åtgärd. Mötet följs upp efter en månad.

Fortsatt frånvaro trots tidigare åtgärder:

Rektor anmäler eleven enligt § 14:1 i Socialtjänstlagen till socialtjänsten som sammankallar förälder, elev och skola till möte.

Barn i förskoleklass har inte skolplikt dvs. att gå i förskoleklass är frivilligt.

Under fritidshemstid gäller följande:

- För att fritidsverksamheten ska kunna ha ansvar för eleven måste föräldrar anmäla om barnet ska närvara eller ej.

Ring telefonnummer :

Bilaga 3

HANDLINGSPLAN FÖR HANTERING AV ELEVERS FRÅNVARO I GRUNDSKOLA OCH OBLIGATORISK SÄRSKOLA

Utbildningsnämnden tog 2007-12-13 beslut om en handlingsplan för hantering av elevers frånvaro. Sätterskolan har här kompletterat nämndens handlingsplan med delar av den plan, som preventionsgruppen i Skärholmens stadsdel beslutade i oktober 2007.

I Sverige råder skolplikt till och med den termin man fyller 16 år. Det gäller oavsett om eleven går i kommunal eller fristående skola. Det innebär att barnets föräldrar / vårdnadshavare är skyldiga att se till att barnet fullföljer sin skolgång. Om elever uteblir från undervisningen riskerar de att inte nå skolans kunskapsmål. Skolan ser mycket allvarligt på om elev utan giltigt skäl uteblir från undervisningen.

Stor skolfrånvaro är en tydlig markör på ohälsa hos barn och ungdomar och är ett riskbeteende som skolan ser allvarligt på. Därför uppmärksammar vi alla dessa elever genom vår handlingsplan. Föräldrar och skolan har gemensamt ansvar för elevernas skolgång. Det är viktigt att eleverna deltar i undervisningen. Handlingsplanen ska hjälpa oss att uppmärksamma elever med stor frånvaro, så att åtgärder kan göras i så god tid som möjligt.

Varnings signaler / mönster som vi följer upp;

- Stor skolfrånvaro
- Ovanligt lång sjukfrånvaro i samband med sjukdom
- Om ett tydligt mönster syns i frånvaron t.ex. alltid måndagar, alltid idrott
- Om eleven ofta är sjuk men sjukdomsbilden är diffus. T.ex. magont och huvudvärk som försvinner fram på dagen
- Om eleven ofta kommer för sent eller vill gå hem under skoldagen
- Om föräldrarna har svårt att få iväg eleven till skolan på morgonen
- Om en elev har måttlig sjukfrånvaro som visar tecken på vantrivsel i skolan

Sjukfrånvaro

Förälder/vårdnadshavare anmäler till skolan då eleven är frånvarande på grund av sjukdom.

- Vid lång eller oroande sjukfrånvaro anmäler mentorn frånvaron till Evt.

Ledighet

Ledighet 1-2 dagar beviljas av mentorn. Ledighet upp till 10 skoldagar beslutas av rektor enligt Grundskoleförordningen 6 kap 8 §. Blankett för ansökan om ledighet finns att hämta på skolans expedition/hemsida. Ledigheten tillstyrks alternativt avstyrks av ansvarig lärare och beviljas alternativt avslås av rektor. För ledighet längre än 10 dagar krävs beslut fattat av biträdande avdelningschef på Grundskoleavdelningen. Beslutet anmäls i utbildningsnämnden.

- I de fall föräldrarna trots avslag håller eleven borta från skolan anmäls detta till Evt av mentorn.

Ogiltig frånvaro

Det är föräldrarnas/vårdnadshavarnas ansvar att eleverna kommer till skolan och deltar i skolarbetet. Som ogiltig frånvaro räknas därmed också när föräldern/vårdnadshavaren medvetet håller eleven borta från skolan. Om föräldrarna/vårdnadshavarna inte ser till att eleven kommer till skolan kan utbildningsnämnden besluta om vitesföreläggande av föräldrarna. Det är lärarnas ansvar att ha kontroll på elevernas närvaro och frånvaro. Ogiltig frånvaro redovisas i anslutning till terminsbetygen.

Vid ogiltig frånvaro, t.ex. skolk, följs nedanstående åtgärdstrappa:

1. Vid första och eventuellt andra tillfället kontaktar mentorn förälder/vårdnadshavare och informeras om att eleven uteblivit från skolan.
2. Vid upprepad ogiltig frånvaro kallas föräldrarna/vårdnadshavarna till skolan på dagtid, för samtal tillsammans med elev och ansvarig lärare. Skolledning och arbetslag informeras genom att läraren skriver en anmälan till Evt. Ett åtgärdsprogram upprättas för att komma tillrätta med elevens frånvaro.
3. Fortsätter eleven att utebli från skolan, förnyas anmälan till Evt. Elevens situation diskuteras inom arbetslag och elevvårdsteam. Föräldrarna/vårdnadshavarna kallas tillsammans med sitt barn till elevvårdsmöte, Evm med skolledning och/eller elevvårdspersonal och mentor. Åtgärdsprogrammet följs upp och revideras.
4. Fortsätter eleven att utebli från skolan, förnyas anmälan till Evt. Elevens situation diskuteras inom arbetslag och elevvårdsteam. Föräldrarna/vårdnadshavarna kallas tillsammans med sitt barn till elevvårdskonferens, EVK, med skolledning och ansvarig lärare. Ett nytt åtgärdsprogram upprättas.

5. Om en positiv utveckling sker följer ansvarig lärare upp elevens skolsituation. Vid fortsatt ogiltig frånvaro sker ytterligare möten med föräldrar, elev, ansvarig lärare och skolledning.
6. Blir elevens situation ohållbar måste andra individuella lösningar hittas, t.ex. annan form av skolgång, kontakter med resursteam, BUP m.fl.
7. Finns det anledning att misstänka att en elev far illa är skolan skyldig att göra en anmälan till de sociala myndigheterna.

Ibland sker punkterna 4-7 parallellt.

Innehållet i detta dokument går igenom vid första utvecklingssamtalet och skrivs under av förälder/vårdnadshavare, elev och ansvarig lärare. Dokumentet aktualiseras vid varje läsårs början.

.....
Datum:

.....
Elev Förälder

.....
Mentor

Bilaga för skolpersonalen.

Läraren ansvarar för att de elever, som kommit för sent till lektion eller helt uteblivit registreras.

1. Alla genomförda lektioner ska registreras i frånvarosystemet av undervisande lärare
2. All elevfrånvaro rapporteras i frånvarosystemet
3. Senast fredag eftermiddag ska all frånvaro för innevarande vecka finnas registrerad
4. Läraren ska registrera även frånvaro då undervisningsgruppen haft vikarie
5. All sen ankomst registreras i frånvarosystemet
6. Elevfrånvaro, som enligt handlingsplanen är oroande ska anmälas till Evt.
7. Elever, som ansökt om ledigt ska frånvarorapporteras, som vanligt.

Bilaga 4

Owe Berglind

SCHEMA FÖR EN 2-DAGARS ÖPPEN MI-UTBILDNING FÖR PERSONER INOM SOCIALTJÄNSTEN, SJUKVÅRDEN ETC.
DAG 1.

09.00 Start.

- Kursledaren presenterar sig.
- Deltagarna presenterar sig med namn och arbetsuppgifter samt eventuella erfarenheter/kunskaper om MI.
- Förväntningar inför kursen. Deltagarna får möjlighet att beskriva vad de hoppas få ut av utbildningen. De olika förväntningarna skrivs på blädderblock och sparas till kursavslutningen för att stämna av i hur stor utsträckning förväntningarna infriades.
- En kort beskrivning av bakgrunden till MI och den utveckling som ägt rum sedan början av 80-talet.
- Agenda för utbildningen. En beskrivning av kursinnehållet samt de pedagogiska metoder som kommer att användas

09.45 – 10.05 Kafferast

- Genomgång av hur man kan använda agenda/meny för att strukturera ett samtal.
- Agenda för egen beteendeförändring. Deltagarna får i uppgift att två och två utarbeta en agenda med syftet att var och en skall komma fram till *en* förändring som vederbörande tänkt på men inte genomfört. Det kan vara en livsstilsförändring av något slag, t.ex sluta röka/snusa eller liknande. Andra exempel är byte av arbete, bostad m.m. För de som inte själva valt att gå utbildningen i MI kan det vara lämpligt att föra upp på agendan.
- "Frukt- och grönt". En övning som åskådliggör skillnaden mellan ett auktoritärt och styrande förhållningssätt och ett mer MI-inriktat, och vad det får för konsekvenser för utfallet av samtalet.
- Genomgång och diskussion kring begreppet MI-anda, med konkreta exempel.
- De fyra principerna i MI med exempel. Tonvikten läggs på empati där Kirkegaards Till eftertanke är en utmärkt beskrivning av begreppet.
- De fyra färdigheterna i MI med konkreta exempel.
- Vad kännetecknar en god lyssnare. Exempel från deltagarna skrivs på tavlan. Övning i att lyssna aktivt genomförs i triader med en observatör. Talaren får prata i 90 sekunder om ett valfritt ämne. Lyssnaren får inte reagera verbalt på monologen, men skall efteråt göra en summering av talet.

12.00 – 1300 Lunch

- Genomgång av förändringscirkeln. Deltagarna får genom att ställa sig på en av fyra platser i rummet markera var i förändringscirkeln de befinner sig med avseende på den egna beteendeförändringen. Det kan vara illustrativt att fråga deltagarna hur länge de tänkt på den aktuella beteendeförändringen, och också hur beredda de är att genomföra förändringen.

2

- Definition av öppna respektive slutna frågor. Övning två och två där uppgiften är att göra om slutna frågor till öppna. *Bil. 5*
- Gå igenom begreppet reflektioner med exempel på såväl enkla som komplexa reflektioner. *Bil. 6*

13.45 – 14.05 Kafferast

- Visa videon med Millers samtal med "mexikanen". *Bil. 7*
- Övning av reflektioner i triader med en observatör.
- Övning att göra en beteendeanalys ("hästsken") på den förändring som var och en noterade på agendan. Övningen görs i triader med en observatör. Syftet är att träna färdigheterna öppna frågor och reflektioner. Analysen är också ett hjälpmedel för att tydliggöra diskrepansen. *Bil. 8*
- Summera dagen.
- "Läxa" inför dag 2 med tips på relevant litteratur.

16.00 Avslutning.

SCHEMA FÖR...**DAG 2.**

09.00 Start.

- "Läxan" från dag 1. Hur har det gått? Vilka var svårigheterna? Vad har fungerat?
- Kort repetition av vad som hände dag 1.
- Agenda för dag 2.

09.45 – 10.05 Kafferast.

- Genomgång av MITI. Användningsområden. Hur kan MITI användas för att underlätta inläringen av MI? Bil. 9
- Visa videon med Millers samtal med John. Bil. 10
- Deltagarna får i uppgift att i mindre grupper använda MITIs kodningsformulär som mall för att analysera samtalet. Syftet är att öva förmågan att fånga upp det som kännetecknar ett bra MI-samtal genom att försöka hitta exempel på hur Miller uttrycker empati och MI-anda, vägleds av principerna samt använder färdigheterna.

12.00 – 13.00 Lunch

- Genomgång av begreppet motstånd med konkreta exempel. Att följa med i motstånd, vad betyder det? Vilka konkreta strategier kan man använda för att hantera motstånd. Grundregeln är att inte *framkalla* motstånd genom att t.ex. kritisera, värdera eller komma med råd som klienten inte efterfrågar.
- Visa videon med T Moyers samtal med Jim (Rodeocowboy). Bil. 11
- Deltagarna får i uppgift att i mindre grupper analysera och ge exempel på vilka strategier och färdigheter som T Moyers använde i samtalet för att hantera klientens olika motståndssytringar.

13.45 – 14.05 Kafferast.

- Genomgång av begreppet förändringsprat. Hur känner man igen, svarar på och framkallar förändringsprat.
- Genomgång av begreppet motivation. Vilka effekter får yttre faktorer – piska och morot – på förändringsbenägenheten jämfört med inre faktorer som den egna självbilden och grundläggande värderingar?
- Hur man kan använda skalor för att skatta klientens vilja och förmåga att genomföra en förändring, men också för att stärka motivationen genom att locka fram förändringsprat.
- Deltagarna får i uppgift att i triader med en observatör öva på att använda skalor 1 – 10. Materialet är den egna förändringen som den beskrivs i beteendeanalysen. Syftet är att göra ambivalensutforskningen med tonvikt på att locka fram förändringsprat.
- Jämföra förväntningarna från dag 1 med det verkliga utfallet.
- Summering av de två utbildningsdagarna och utdelning av kursintyg.

16.00 Avslutning

Bilaga 5

Inbjudan till två heldagar om MI- Motiverande samtal

Under två heldagar kommer Du att få lära dig om ett förhållningssätt/samtalsmetodik som kallas MI (Motivational Interviewing), på svenska motiverande samtal.

Vad är motiverande samtal?

Det motiverande samtalet har som mål att öka elevens vilja att förändra sig och underlätta att komma vidare i förändringsprocessen. Stor vikt läggs vid elevens självständighet (autonomi) i motsats till ett mer konfrontativt förhållningssätt, där eleven blir tillsagd vad hon bör göra och där hennes val ibland inte accepteras utan betraktas som ett resultat av bristande insikt.

Motiverande samtal har sin utgångspunkt i elevens erfarenheter, värderingar och prioriteringar i förhållande till den förändring som kan vara aktuell, exempelvis att vara mer närvarande i skolan, vara tyst på lektionerna, mindre bråk och stök eller mobbing. Elevens syn på saken är i fokus. Det motiverande samtalet utgår från att eleven har – eller själv kan skaffa sig – de färdigheter som behövs för en förändring. Samtidigt är rådgivaren styrande i samtalet och har som mål att eleven ska förändra sig.

Inbokade dagar under höstterminen är **9 november och 1 december**

Inbokade dagar under vårterminen är **17 februari och 16 mars**

Båda heldagarna är mellan **08.30-16.30** inkl. lunch på egen hand. Dagen börjar med fika 08.30- 09.00. Under eftermiddagen serveras fika.

Plats: **Måsholmstorget 3** i Skärholmens centrum

Lärare under utbildningen är Owe Berglind, han arbetar som utbildare och handledare i motiverande samtal. Han har arbetat för Karolinska Education och folkhälsoinstitutet. Owe är socionom och har arbetat inom kriminalvård, socialtjänsten, behandlingshem och öppenvård.

Utbildningen kommer att innehålla en bakgrund till samtalsmetodiken, teori, demonstrationer men framförallt övningar.

Dagarna är inbokade med ca 1 månads mellanrum vilket ger Er tid att öva på samtalsmetodiken mellan utbildningsdagarna.

Ni kommer att få material under utbildningen, bla introduktionen av motiverande samtal från Statens folkhälsoinstitut som sänds till Er efter anmälan.

Efter avslutad utbildning får ni ett intyg på genomförd utbildning. Kravet är att Ni deltar aktivt under **båda** utbildningsdagarna. Ni kommer även att få en bok efter avslutad utbildning ”Motivationshöjande samtal i skolan – att motivera och arbeta med elevers förändring” av Mikael Lundgren och Kent Lökholm, studentlitteratur 2008

Välkomna önskar

Owe Berglind
Socionom

Anette Petersson
Preventionsamordnare/ projektledare

Bilaga 6

KURSINTYG

har deltagit i en 2-dagars utbildning i **MI - Motiverande samtal**

MI – Motivational Interviewing – kallas på svenska motiverande samtal. Metoden är väl dokumenterad i forskning och beprövad erfarenhet och har visat mycket goda effekter vid behandling av olika former av beroendeproblem. Metoden är klientcentrerad vilket innebär att man utgår från att individen/klienten har såväl ansvaret som resurserna att genomföra en förändring.

Mycket talar för att metoden kan överföras till andra sektorer i samhället, t.ex. skolan, med lika goda resultat.

Utbildningen har fokuserat på att:

- **lära sig ett empatiskt förhållningssätt som är en förutsättning för ett framgångsrikt motivationsarbete.**
- **förstå och tillämpa de principer som är vägledande i motiverande samtal.**
- **öva olika strategier för att uppmuntra och stödja förändringsinriktade yttranden och beteenden.**
- **förbättra kommunikationen elever/lärare genom att öva färdigheter i reflektivt lyssnande.**

Utbildningsanordnare: Skärholmens stadsdelsnämnd

Lärare: Owe Berglind, socionom

Stockholm _____

Anette Pettersson

Owe Berglind

Preventionssamordnare

Bilaga 7

UTVÄRDERING AV UTBILDNING I SKOLKOMET TILL HANDEDARE 2007 12

1. Är du nöjd med förhandsinformationen om skolkomet?

Mycket nöjd				Mycket missnöjd				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	1		1					

Kommentar:

Blev ombedd av skolledningen att göra detta

Monica kom till skolan och informerade det var bra

2. Var det tydligt för Dig vad Skolkomet innebar innan du började utbildningen?

Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
4	1	

3. Är tankarna och arbetssättet runt Skolkomet implementerat hos skolledningen, lärarkollegiet och elevvården?

Inte förankrat/implementerat				Helt förankrat/implementerat				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
				1	1	1	1	1

Kommentar:

Behöver lyftas och repeteras med jämna mellanrum. Finnas med som en del i våra dokument då vi pratar alternativa (prevention) metoder/elevvård

Nu är det implementerat men inte när vi började 2006

4. Är du nöjd med utbildningsledaren? (besvaras inte om du blev certifierad innan 2007)

Mycket nöjd

Mycket missnöjd

1 2 3 4 5 6 7 8 9
 2 1 1 1

Kommentar:

Duktig, men inte min handledartyp. Kunde vara mer positiv och förstärka deltagarna.

5. Det bästa var:

Kommer faktiskt inte ihåg. HT -07 gav träffen med andra kometare i Stadsdelen mest

Att få bekräftat det man redan kunde och tyckte var bra
 Anna Mautners föreläsning (Anna är absolut bäst handledare i all komet) Handledningen med rollspel när man fick prova på olika moment

Förhållningssättet, förstärkning

6. Det hade jag kunnat vara utan:

-

7. Upplever du att du fått den kunskap du behöver för att jobba med Skolkomet?

Ja Nej Vet ej

5

8. Är du nöjd med utbildningen som helhet? (besvaras inte om du blev certifierad innan 2007)

Mycket nöjd Mycket missnöjd
 1 2 3 4 5 6 7 8 9
 2 2 1

9. Har du haft möjlighet att använda dig av dina kunskaper på din arbetsplats?

Ja Nej Vet ej

5

Kommentar:

10. Hur många lärare/pedagoger handleder du/ temin?

1 1-4 lärare 3 Ett arbetslag
 1 2 4-6 lärare Två arbetslag
 6-8 lärare

Annat

11. Är ditt arbetssätt idag annorlunda än tidigare?

Ja

Nej

Vet ej

5

Kommentar:

Har fått ett nytt förhållningssätt till mig själv och min ledarroll i klassrummet, bemöter kollegor på ett annat mer medvetet sätt.

Tänker mer på hur vuxna är och ser barnen från två håll oftast

Jag tror och hoppas det. Har hållit på med komet länge både i skolan och lett föräldragrupper, jag tror stenhårt på Komet och ser bara fördelar

Svarande:

Veronica Netcher

Christina Thorell

Ing-Marie Dinnetz

Anna Stööp

Lisbeth Rasmussen

Bilaga 8

UTVÄRDERING AV SKOLKOMET TILL SKOLLEDARE

Är du nöjd med förhandsinformationen om skolkomet?

Mycket missnöjd					Mycket nöjd				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
				1				3	

Hur många utbildade handledare finns på Er skola?

2 – Söderholm

2- Lillholm

1- Sätterskolan

3- Slättgård

0- Bredängsskolan

12. Används skolkomet i arbetslagen?

Ja Nej Vet ej

4

Kommentar:

Vi märker stor skillnad i de arbetslag och framförallt hos de lärare som har handledning är effekten stor.

Många lärare har börjat tänka Komet även om de inte är med i handledningsgruppen.

Under läsåret 06/07 anordnades skolkomet och även 07/08 har lärare gått kurser internt.

Är tankarna och arbetssättet runt Skolkomet implementerat hos lärarkollegiet och elevvården?

Inte förankrat/implementerat					Helt förankrat/implementerat				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
				2			1	1	

Kommentar:

Vi har haft ny personal som ej ännu fått handledning av olika orsaker, dessa kommer att få vänta ytterligare en tid eftersom vi kommer att prioritera Olweus arbetet under nästa läsår.

Alla arbetslag har ännu inte fått möjligheten till handledning

Är arbetslagens/pedagogernas arbetssätt idag annorlunda än tidigare?

Ja

Nej

Vet ej

4

Kommentar:

I de fall arbetslaget fått möjlighet att sätta sig in i modellen har det påverkat lagets arbete

Inte överallt förstås men på många håll

Tror i alla fall det.

Övrigt

Jag anser att KOMET-metoden är en av de viktigaste verktygen i framtiden för att i samverkan med hemmen skapa väl fungerande samhällsmedborgare och dessutom på köpet få en mkt god arbetsmiljö för elever och personal. Många föräldrar jobbar hemma med KOMET vilket har gjort samvaron mellan barn och föräldrar mer positiv.

En mycket stor del av personalen – både på fritids/eftis och inom skolverksamheten har genomgått utbildning. Pedagoger från F-klasser upp till år 8 är utbildade. Det finns en mycket positiv inställning till KOMET som jag hoppas behålla

Bilaga 9

UTVÄRDERING AV SKOLKOMET TILL HANDLEDDA LÄRARE/PEDAGOGER 2007 12

Är du nöjd med förhandsinformationen om skolkomet?

Mycket missnöjd

Mycket nöjd

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		1	1	123	11	21	12	12441

Kommentar:

Visste inte så mycket innan jag började

Hade inte hört så mycket

Jag tycker att man som vuxen kan/bör ta ansvar för att man får den info man vill ha.

Vi har pratat om det mycket i skolan.

Har hört talas om metoden i många år.

Erbjudandet om kursen kom snabbt inpå kursstart, därför hann jag inte få så mycket information innan.

Tydlig.

Jag var nyfiken på KOMET och visste en hel del innan och fick veta av Lena Moreno att hon och Anna Stööp skulle hålla i en kurs.

Har genomgått utbildningen tidigare

Var det tydligt för Dig vad skolkomet innebar innan du fick handledning?

Ja

279221

Nej

111

Vet ej

2

Var tankarna och arbetssättet runt Skolkomet implementerat hos skolledningen, lärarkollegiet och elevvården?

Inte förankrat/implementerat				Helt förankrat/implementerat				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		11		234	1	31	12	1322

Kommentar:

Vet inte!

Några få av nära kollegor förstår ej eller vill inte förstå arbetsmetoden

Viktigt att det är väl förankrat, blir skolans arbetsmetod

Vi satsar mycket på KOMET på Slättg. Så alla är medvetna om sättet att arbeta

Jag tror inte att alla vet vad KOMET är. Särskilt inte hos lärare som har äldre barn.

Många har redan gått KOMET utbildning. Bra att de flesta förstår vad kometmetoderna innebär t ex. vid diskussioner i arbetslaget.

Många pratade sig varma om kursen och dess innehåll, så det kändes som att många visste idén med Komet.

Svårt att svara på. Alla vet ungefär vad Komet går ut på men jag tror inte att alla vare sig "gillar" det eller tror på att det fungerar.

Hade själv efterfrågat ngt som Komet

Vet ej

Hur valde du ut en elev till skolkomet

3431 Pratade ihop oss i arbetslaget

22452 Valde helt själv

24 Fick hjälp av handledaren

11 På annat sätt

Vilket ?

I samarbete m skolledning, elevvård och handledare

Det fanns egentligen bara en att välja

Jag valde själv, men diskuterade med mina kollegor

Kometgruppen

Upplever du att du fått den kunskap du behöver för att jobba med Skolkomet?

Ja Nej Vet ej

357103

Kommentar:

Proffsig handledning

Ev. brister beror på att jag i så fall slarvat med läsläsning mm.

Mycket bra information och kurs

Fast uppföljning efter avslutad utbildning

Avslutade innan med arbetssättet i vår lilla klass

Jag/Vi har några gånger kvar.

Är du nöjd med handledningen som helhet?

Mycket missnöjd

Mycket nöjd

1

2

3

4

5

6

7

8

9

1

1

231

3483

Kommentar:

Ja, Veronica har gjort ett bra jobb.

Vi hade en mycket engagerad och entusiasmerad handledare

Suveränt. Bra diskussioner

Väldigt nöjd då vi haft möjlighet till diskussioner vid varje

handledningstillfälle, ventilerade problem vi stött på, samt fått tips på vad som kan göras annorlunda för att lyckas.

Mina två handledare var mycket bra.

Först var det både Lena och Anna men av personliga skäl måste Lena

hoppa av. Båda lotsar skickligt och Anna är mycket tydlig och pedagogisk.

Längre tid hade varit bra

Det bästa var:

Våra diskussioner, -om hur man själv fungerar och gör i olika situationer

Diskussionerna

Diskussionerna i gruppen

Tydligheten – kändes tryggt och lätt att ta till sig

De konkreta tips som jag kan använda i klassrummet för att få en bättre miljö

Handledaren var mycket duktig och påläst. Alla träffar var givande.

Att hela tiden varva teori med praktik, gruppens storlek kändes lagom.

Att lära mig ignorering utan att få dåligt samvete. Även belöningsystem – om man vill få en snabb förändring

Gruppens diskussioner, bra texthäfte

Diskussionerna i gruppen om de olika eleverna

Våra diskussioner om hur vi förhåller oss till eleverna. De olika konkreta uppgifter vi fick för att öva oss på att fungera bra med eleverna. Min medvetenhet har ökat.

Att jag blivit mer positiv i mitt sätt att leda gruppen

Att diskutera med varandra vad som fungerade och inte fungerade med enskilda barn eller gruppen.

Fick bekräftat att jag arbetat på rätt sätt och fler bra råd.

Praktiskt och konkret.

Tydlig handledning, konkreta tips, mycket trevlig kometgrupp

Att sitta och prata om eleven med flera olika personer, utbyta idéer. Ge och få erfarenheter av varandra

Att se förändringar (positiva) när jag använder mig av Komet

Trevligt gäng alla var grundpositiva

Träffarna

Den positiva andan

Att jag lärde mig strategier att bemöta oönskade beteenden bättre

Att använda sig av positiv förstärkning istället för gnat, tjat och skäll

Att prova Komet i verkligheten och se att det fungerade bra hos eleven.

Det hade jag kunnat vara utan:

Många olika uppgifter såsom "myrorna", "5 kronan", passade ej i min klass
Inget

Läxor, hann ej, bättre att gå igenom tillsammans på plats

Rollspel

Känner att allting var positivt – röd tråd i upplägget

Mycket skrivuppgifter... svårt att hinna med

Jag tyckte det mesta kändes meningsfullt

Det misslyckande man känner när man inte handlar enl. KOMET t ex. om man får ett vredesutbrott.

Inget alls

Vet ej

?

Tyckte mycket av materialet riktade sig mot de yngre årskurserna

Inte

Ingenting jag kommer på just nu.

Inget

Nej!

Fysiska belöningar typ godis.

Har du haft möjlighet att använda dig av dina nya kunskaper på din arbetsplats?

Ja

347103

Nej

1

Vet ej *Kommentar:***Svårt att tro att man inte har haft det**

Det fungerade inte med den eleven jag hade och jag har ingen klass

Jag försöker använda det så mycket jag kan och kommer ihåg mm

Nyttigt att tänka utifrån en annan aspekt. T ex. mycket beröm.

Det finns även i huvudet hela tiden. Man tänker på ett annat sätt.

Varje dag ger mig nya tillfällen att testa mina kometkunskaper.

Skillnaden från tidigare är inte så stor.

Berömma de som är bra.

Jag har lärt mig en hel del. Jag är mycket nöjd. Synd att jag inte lyckades så bra!!

Berömma de som gör saker bra, ignorera.

Vi sluter avtal och eleverna får belöning i form av att sluta en kvart tidigare.

Funkar!!

Varje dag!

Är ditt arbetssätt idag annorlunda än tidigare?Ja

146723

Nej

11

Vet ej

111

Kommentar:

Arbetade även tidigare med att fokusera på det positiva hos både enskilt barn och i hela gruppen.

Lite annorlunda i alla fall, har kunskapen som jag kan sträva mot

Kanske tänker jag på att uppmuntra mer

Till viss del, jag har haft en ganska bra medvetenhet om detta innan och

har ibland fått känna att jag jobbar "rätt". Men det är alltid bra att bli påmind och pushad åt rätt håll.

Förutom att jag använder betting (både för klass och enskilt), myrspel, bönskål.

Jag är mer medveten om hur jag bemöter barnen och vad jag säger.

Några barn i klassen har diplom – rolig lista

Tänker mer på att vara positiv och se det som är bra och framhäver det hos eleverna så de blir medvetna om det som är bra och tar efter det.

Tänker mer positivt. Försöker se guldskörden.

Jag har blivit mer medveten om mitt eget agerande och beteende. Tänker efter innan nu, men vet inte om mitt arbetssätt förändrats så mycket.

Inte så mycket.

Lite. Jag var som jag antytt inne i många av dessa tankar – men denna kurs har absolut utvecklat och förstärkt mitt förhållningssätt till knepigheter.

Har fått ett instrument att använda för att förebygga tjat bl.a.

Jag tänker mig för innan jag skäller, jag använder först och främst positiv beröm.

Jag tycker det är för snart att säga, men jag tillämpar ev. oftare positiv förstärkning typ "Bra att du sitter ner och lyssnar"

Har blivit mer tydlig när jag berömmar något bra och mer generös med beröm, letar medvetet efter styrkor och positiva egenskaper hos eleverna.

Övrigt:

Bra med enkäter m det kan bli lite mycket/många till slut!!

Känner mig nu mer styrkt i att jag tänker rätt. Kursen har gett mig mycket. Bra att handledningen var på skolan.

Så här i efterhand kan jag tycka att valet av elev var olyckligt, då han inte alls svarat på denna metod. Men samtidigt har nog mitt förhållningssätt mot en större grupp förbättrats då jag är mer medveten om vad som faktiskt inte fungerar med eleverna, vilket jag hoppas gör att jag inte faller i vissa fällor.

Jag har fått ett annat förhållningssätt till "stökiga" elever nu än tidigare. Försöker undvika för mycket tillsägelser utan istället berömma för det som görs bra!

Svarande från respektive handledargrupp:

Ing-Marie Dinnets

Christina Thorell

Veronica Netcher

Anna Stööp och Lena Moreno

Lisbeth Rasmussen

Bilaga 10

UTVÄRDERING AV MI – MOTIVERANDE SAMTAL

Under vintern 2009 – 2010 genomförde stadsdelsförvaltningen i Skärholmen en 2-dagars MI-utbildning för ca 20 lärare inom rektorsområdet. Kursen var uppdelad på 1+1 dag med ca 4 veckors mellanrum.

Så här svarade deltagarna på frågorna i utvärderingen.

Hur väl svarade innehållet i utbildningen mot dina behov?

Inte alls					Mycket väl	
1	2	3	4	5		
Svarsfördeln.:			8	11		

Hur användbara är de nya kunskaperna i ditt arbete?

Inte alls					Mycket användbara	
1	2	3	4	5		
Svarsfördeln.:			7	13		

Hur skattar du lärarens kompetens och pedagogiska skicklighet?

Låg					Mycket hög		
1	2	3	4	5			
Svarsfördeln.:			1	7	10		

Samtliga deltagare svarade att de skulle rekommendera sina kollegor att gå motsvarande utbildning.

Några kommentarer från deltagarna: Mycket bra, utvecklande med diskussioner, bra att träffa kollegor från andra skolor. Skulle önska att hela X-skolan skulle få denna utbildning. Dessa två dagar har varit mycket bra och utvecklande även på ett personligt plan. Diskussionerna i gruppen har varit bra och tillåtna, kul att lyssna till hur andra använt sig av MI. Jag hoppas att detta är något som kan spridas ut i skolorna och ungdomsgårdar för att motivera. Trevlig dag, trevlig grupp och bra diskussioner och fika. Uppföljning om ex 6 månader. Något jag lärt mig är att lyssna och det jag gillade var de praktiska övningarna. Jag är helnöjd! Bra med en kurs som inte bara är en föreläsning, mycket kunnig och trevlig kursledare. Det har varit väl använd tid, jag kommer/ska använda MI i mitt arbete. Trevlig och bra mix av diskussion, fakta och praktiska övningar. Ett bra verktyg som fler behöver i skolan. Jag är mycket nöjd.

Andra synpunkter som framfördes under kursens gång var att det inte är tillräckligt med två utbildningsdagar. Alla efterlyste någon form av regelbundna uppföljningar för att vidmakthålla kunskaperna och färdigheterna.

Synpunkter och frågor kan framföras till samordnaren Anette Pettersson på Skärholmens SDF eller Owe Berglind.

Skärholmen 2010-04-20

Anette Pettersson

Preventionssamordnare

anette.pettersson@skarholmen.stockholm.se

Owe Berglind

Lärare

owe.berglind@telia.com